

MOEILIKHEDEN OP MAATSCHAPPELIJK GEBIED.

De Heer Joh. de Boer te Utrecht zond mij een brief, waarin hij zijne instemming betuigde met het stuk van den Heer A. N. G. Bruynis in „De Reformatie” van 30 Aug. j.l. Hij schrijft: „Persoonlijk en gezamenlijk in allerlei combinaties wordt dagelijks het regeringskasteel bestormd door boeren, tuinders, groentehandelaars, bakkers, slaggers en noem maar op”. En als antwoord op de vraag naar „de resultaten van al deze bestormingen” zal men ontvangen, schrijft hij: „wij zijn geen stap gevorderd, integendeel”.

„Of dan onze kamerleden van deze dingen niets weten? Of ze niet op de hoogte zijn, kan ik niet beoordeelen; wel zou het me verwonderen als dat het geval was. Maar in middenstandskringen heerst de droeve klacht, dat zelfs de A. R. kamerleden, zacht gezegd, zeer weinig notitie nemen van hun moeilijkheden”.

Hoe zit het er dan eigenlijk mee? „Hier komt het spook van de geleide economie om de hoek gluren en het staatsabsolutisme. Wij hebben een regering, helaas! die, m.i. meer of minder bewust, aanstuurt op het likwidieren van de middenstand als een overbodige, on-economische schakel in het maatschappelijk leven. Ze lonkt in de richting van het groot-kapitaal, dat ze niet missen kan vooralsnog en eveneens in de richting van de grote arbeidersmassa, die ze, kost wat kost, tevreden moet houden. Het ideaal is de absolute staat, die alles kan, waarvoor ieder zich buigen moet. Die toekomststaat zal de productiemiddelen in zijn hand nemen, staatseigenheden, banken, fabrieken, boerderijen enz. beheren en ieder, goedschiks of kwaadschiks, dwingen in zijn dienst. Die staat, welke zich niet zal onttrekken aan eenheids-godsdienst te proclameren tot zijn meerdere ere en glorie. Of dacht U, dat het z.g.n. Consumentencrediet en de Noodvoorziening Ouden van dagen niet precies in dezelfde lijn liggen?”

Een somber vooruitzicht. En naar Openb. 13 gaan we die toekomst metterdaad tegen. De bewegingen daarheen zijn reeds in onderscheiden opzicht duidelijk te merken. Wat moet nu gebeuren? In de eerste plaats, dat ieder gehoorzaam blijft aan Gods gebod, ook om aan de overheid onderdanig te wezen tot de grens van Hand. 4:19, ook wanneer de overheidsmaatregelen niet goed zijn. Een ieder draagt in de eerste plaats niet de verantwoordelijkheid voor de Overheid en haar doen, maar voor zijn eigen doen. In de tweede plaats: blijven petitionneeren. En dat niet allereerst bij de Overheid, maar bij God, Ps. 37 vs 5. Hij is de Souverein, die over alles regeert, en zonder Wiens hand er niets geschiedt, en die ook het hart der koningen neigt als waterbeken, Spr. 21:1. Maar ook blijven petitionneeren bij de Overheid. De weduwe kwam telkens weer terug bij den onrechtvaardigen rechter, en vond eindelijk toch gehoor, Luc. 18:1-8.

Wanneer de Heer de Boer schrijft, dat „wij met ongeduld uitzien naar goede voorlichting van onze mannen, die de „wijsheid” van God hebben ontvangen om licht te ontsteken in deze donkerheid”, dan moeten wij er wel op letten, dat Jacobus schrijft, dat van God wijsheid gevraagd moet worden, en dat dit door ieder individueel moet geschieden: *In dien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere.... in geloof, Jac. 1:5-6.* Men kan moeilijk van „De Reformatie” een vakblad wenschen dat op elk maatschappelijk terrein van arbeid de verschillende, laat mij zeggen, technische vragen bespreekt en daarover de noodige voorlichting geeft. De Heeren hebben toch op hun onderscheiden arbeidsgebied hun vereenigingen, bonden enz., met hun vakbladen, waarin die „technische” quaesties behandeld kunnen en moeten worden. En wat mogelijk den wensch mocht betreffen van een ontwerp christelijke maatschappij-inrichting, en ontwerpen voor christelijke wetgeving op handelsterrein, boeren- en tuinderszaken, winkelierswerkzaamheden, bankrelaties en -manipulaties, ooh, laat ons met dergelijke utopieën ons maar niet bezig houden. Dat zijn veelal maar wat projecten op papier, die eens aardig kunnen zijn om te lezen, maar praktisch dikwerf geenerlei effect hebben. Voorts aangaande de Kamerleden: indien de droeve klacht in middenstandskringen over hen, waarvan de Heer de Boer melding maakt, juist zou zijn, ware het wel noodig, dat deze Kamerleden zich te dezer zake bekeerden, en zouden we mogen zeggen, dat blijkbaar zeer verkeerde mannen als Kamerleden gekozen zijn, en dat dus de wijze van Candidaten-stelling voor Kamerleden gansch niet goed is. Dan zal het noodig zijn, dat ook daarin zoo spoedig mogelijk verbetering aangebracht worde, waarbij niet gewacht behoeft te worden op „wetwijziging”, maar dat de A. R. partij zelve in eigen regeling en doen alvast voor eigen kring kan tot stand brengen.

3 Sept. '47.

S. GREIJLDANUS.

Juist had ik bovenstaande geschreven, toen ik nog twee stukken over deze zaak ontving, één van den Heer S. Ubels te Bedum, en een ander van den Heer Chr. Vreugdenhil te Rotterdam. Op beide is in het voorgaande al geantwoord. Dat van den Heer Vreugdenhil vinde hier nog plaats, welke gevraagd werd.

Voorts is over deze zaak naar het mij voorkomt, voorloopig nu wel genoeg in „De Reformatie” geschreven. Als „De Reformatie” een dagblad was, zooals de Heer Vreugdenhil het zou wenschen, stonden de dingen er anders voor. Maar dat is thans het geval niet. En dat zal ook nog wel niet in de naaste toekomst te wachten zijn, en denklijk wel nimmer. Maar in elk geval zou dat nu niets anders dan toekomstmuziek kunnen zijn. Daarom in dezen nu maar voorloopig een eindpunt.

3 Sept. '47.

S. GREIJLDANUS.

Hooggeachte Redactie,

Het was met een juichkreet, dat ondergetekende in „De Reformatie” van 30 Augustus j.l. het schrijven van de Heer A. N. G. Bruynis te Bodegraven, zag opgenomen.

Reeds eerder heeft ondergetekende aan bekwame Leraren gevraagd, om ons heden leiding te geven bij het zaken doen. En tevens om die reden „De Reformatie” als dagblad te doen verschijnen.

Deze dingen zijn reeds jaren urgent. Wel worden er vergaderingen gehouden in den lande ter bespreking van grote vraagstukken, maar de „volkszonde”, door een 5-jarige Duitse bezetting gestimuleerd, tiert welig voort.

Daarom verheugt het mij zeer, dat er nu eindelijk in „De Reformatie” de aandacht op gevestigd wordt. Daar ondergetekende ook in het zakenleven met deze dingen worstelt, wil hij gaarne het één en ander hierover schrijven.

Bedoeld artikel staat gelukkig en met recht onder: „Kerkelijk leven”.

Gelukkig, want nu kan en moet ik spreken. Vanuit een andere gezichtshoek zouden we alleen iets kunnen fantaseren, maar nu moeten wij profeteren in handel en wandel.

En dit wordt heden van ons geëist.

Juist nu er veel op corruptie gelijkt en ons schijnt tegen te werken in deze na-oorlogse tijd en onze wettige regering met haar vele bepalingen ons het bestaan zo moeilijk maakt.

Welke is nu de eerste vraag?

„Werk ik voor mijn brood?” of: „Ontvang ik brood om te werken?”

Hieruit volgt dus, brood voor onze taak in deze. *Paradijs op d'racht!*

Hebben wij al niet jaren „zaken” gedaan en „kerkje” gespeeld?

Hiermede gelooft ondergetekende, de kern te belichten van de kwestie door de Heer Br. aangesneden.

God heeft ons naar Zijn geopenbaarde wil, deze wettige overheid gegeven, om Hem, door gehoorzaam aan haar te zijn, daardoor te dienen.

En dienen dat is offeren.

Dus gehoorzamen bij het invullen van alle formulieren, bij alle in- en verkoop, en bij alle belastingen. Om vandaag als gelovigen te leven (dat ik toch „vroom” mag blijven, Uw dienaar te aller stond) is reformatie in en uit het hart.

Niet slechts een psalmvers als alles naar wens gaat, maar ook Hem dienen als het pad door een woestijn van voorschriften en bepalingen gaat.

Als zakenman, wanneer op eerlijke wijze haast niet meer te verdienen valt, te getuigen tegen sabotage en leugen of bedrog.

‘t Woord der Schrift, door Luther aangehaald: „De rechtvaardige zal uit het geloof leven”, geldt ook hier, zowel bij „Kerk”- als „Zaken”-conflict.

Als wij zo uit Zijn hand leven worden we kerkhervormers (in ‘t klein).

Water en brood zijn gewis, naar Zijn Woord, om onze taak en roeping te vervullen.

Daarom, hooggeachte redacteur, geef ons gelegenheid in Uw blad om als zakenmensen over deze dingen van gedachte te wisselen, opdat we elkander tot een hand en een voet mogen en kunnen zijn om alle stukken der goddeloosheid uit ons midden weg te doen.

Dat wij het liever wagen in het geloof met onze trouwe Vader in de hemel dan met allerlei bedriegelingen.

Hoogachtend,

C. VREUGDENHIL.

VAN KERKSTRIJD EN VAN ZOMERZOTHEID.

Mogelijk danken we het aan het mooie en langdurige zomerweer van dit jaar, dat die bepaalde weekmarkt van de kerkelijke pers, waarlangs ik eenigen tijd geleden met U wandelde, dezer dagen werd uitgebreid met wat ik zou willen noemen: een tentje met truitjes. Ge weet wel, die marktstraat, waarboven het spandoek wappert: Tot opbouw van het Gereformeerde leven. Nog zien we voor ons die leuze in groote letters, waarbij het drama werd uitgeroepen van dat ééne drama, waarbij vergeleken niet één of twee, maar zelfs geven, het getal der volkomenheid, dus zeg vrij alle leiddraden, die wij aan onze jeugd voor hun geestelijke vorming als Gereformeerden medegeven, eenvoudig in het niet zouden zinken. Nu,

op dezen zomerschen dag in Augustus komt men ons tegen met de opwekking: Koop ter bewaring van den kerkelijken vrede een shirtje met een broekje voor Uw dominee! Het is ds J. A. Schep van Assen, die in het nummer van 15 Augustus van het „Gereformeerd Weekblad” in zijn Vragenrubriek, aan een blijkbaar nogal ontstemden correspondent, die zich geërgerd had aan voetballende of biljartende studenten in de theologie en dito dominees, ten antwoord geeft, dat hij het met die bezwaren niet eens is, immers ook het lichaam heeft zijn rechten. Ook wij gunnen aan de sport een rechtmatige plaats. Die briefschrijver had zich dan ook best geërgerd kunnen hebben aan het voetbalspel van die beide vrijgemaakte dominees, van wie ik in één onzer dagbladen las, dat ze te Amsterdam ieder in een elftal tegen elkaar een spelletje voetbal hadden gespeeld. Het valt ook niet recht te betoogen, waarom onze weleerwaarden des morgens niet zouden mogen meedoen aan de ochtendgymnastiek voor de radio, of op andere wijze er niet naar zouden mogen streven hun lichaam fit en lenig te houden. Ds Schep gaat evenwel in zijn aanbeveling voor de sport een stapje verder. Hij denkt er ook den opbouw van het Gereformeerde leven overeenkomstig het devies van zijn blad door te kunnen bevorderen, althans de afbraak van dat leven erdoor te kunnen helpen voorkomen. Met dat doel geeft hij ons een ondeugend knipoogje en schrijft: „Hadden onze theologen de laatste vijftien jaar maar wat meer met elkaar gevoetbald enz. en wat minder polemische artikelen in de kerkelijke pers geschreven, misschien waren we dan voor heel wat narigheid bewaard gebleven”.

Het is nu deze verzuchting, die ik op zijn best alleen maar als een uiting van zomerzotheid zou kunnen waardeeren, en die ik dus zakelijk verwerp, waartegen ik protest aanteken. Ik ben namelijk van oordeel, dat de sportbeoefening ons niet voor de catastrophale gebeurtenissen der laatste jaren had kunnen behoeden. Om dat te bewijzen doen we vandaag maar eens niet aan de sport en grijpen naar de polemische pen.

Ik ga me dus bezig houden met deze gedachte van ds Schep: Gij theologen, gaat voetballen en ge voorkomt misschien kerkscheuring. En dan lijk me die gedachte van dezen Vragenrubriek-redacteur niet wel overwogen. Om dit te kunnen aantoonen, veroorloof ik me van mijn kant ook een ondeugend knipoogje en waag het als eerste van een drietal deze vraag te stellen: Had nu waarlijk ds Schep dien hoogbejaarden dr. H. H. Kuyper destijds nog het veld willen in-jagen amechtig achter het „bruine monster” aan, alsof de dood hem beliep? Foei, foei, dominee! Hoe zoudt ge zoo'n ouden man dat durven aandoen! Ik stem toe, op deze manier ware hij wellicht nimmer meer aan de polemiek toegekomen, maar ge hadt hem dan misschien meteen den dood op het lijf gejaagd! Ik waag nog een tweede vraag: Is nu ds Schep er echt van overtuigd, dat, wanneer de theologen Hepp en Kuyper b.v. nu maar eens één enkelen voetbalwedstrijd hadden mogen spelen tegen hun collega's Greijldanus en Schilder, waarbij eerstgenoemden het dan hadden gewonnen, zoodat ze gelegenheid hadden gekregen het uit te galmen, op de manier waarop wij jongens vroeger onze sport-victorie luidruchtig kenbaar maakten: En we hebben het gewonnen, hiep hiep hoera! dat dan die brochurenreeks van Hepp over die „Dreigende Deformatie” of die artikelen van H. H. Kuyper in „De Heraut” met die dreigend grommende ondertoon van: Het is erger dan voor Assen, wel achterwege zouden zijn gebleven? Ik geloof er niets van!

Mag ik zeggen waarom niet? Omdat men op het sportveld precies dezelfde akelige toestanden aantreft als in de polemiek. Bij de polemiek kan het gebeuren, zooals het mij overkwam, dat men je tegenvoert: Ziet ge wel, dat prof. Aalders gelijk krijgt, die tegen mij (d.i. mijn opponent, G.) zeide: Indien de Synode niet ingrijpt, zullen onze kerken onder de terreur van een kleine groep komen. Het kan eveneens gebeuren, dat een andere professor, deputaat der Synode, op de hem door een predikant gestelde vraag in een vergadering: Waarom binding voor candidaten en waarom niet in gelijke mate voor alle di-naren des Woords, in dezen geest antwoordt: Men kan niet altijd lastige lieden, die in den kring zijn, eruit werpen. Men kan evenwel wel zorgen, dat er geen lastposten bijkomen. Of dan geeft prof. Grosheide in „De Heraut” als derde oorzaak van het ongeoorloofde der kerkcheuring aan, dat alles draait om den persoon van prof. Schilder, aldus een begin makende van een fabeltje, dat wel een lang leven beschoren zal zijn. En passant spreekt hij dan ook zijn vrees uit, dat honderden door de kerkcheuring zullen worden meegezogen, die kerkrechtelijk het onderscheid niet kennen tusschen hun rechter- en hun linkerhand. Wie proeft in deze laatste woorden niet de minachting van den Schriftgeleerde voor de schare, die de wet niet kent, voor die hedendaagse kinderen van Ninevé? Deze gezegden, die met vele andere historische zouden zijn te vermeerderen, zijn alle wel erg persoonlijk gericht. Ge behoeft er evenwel niet voor in de sport te vluchten, om dat te ontgaan. Men heeft daar met hetzelfde euvel te kampen en heeft er zelfs een geijkten term voor: Op den man spelen inplaats van op den bal! Zoo kan het U ook in de kerkelijke polemiek irriteren, dat men het punt in

met men ons
ing van den
roekje voor
Assen, die
„Gerefor-
t, aan een
it, die zich
nde studen-
n antwoord
eens is, im-
n. Ook wij
plaats. Die
gerd kun-
beide vrij-
izer dagbla-
elftal tegen
speeld. Het
onze weleer-
n meedoën
f op andere
hun lichaam
nwel in zijn
er. Hij denkt
eerde leven
loor te kun-
a dat leven
et dat doel
en schrijft:
n jaar maar
wat minder
ars geschre-
wat narig-

yp zijn best
eid zou kun-
werp, waar-
amelijk van
et voor de
jaren had
en we van
pen naar de

edachte van
en ge voor-
lijk, me die
eur niet wel
t, veroorloof
knipoogje en
ze vraag te
hoogbejaar-
ld willen in-
er" aan, als-
minee! Hoe
andoen! Ik
nimmer meer
dt hem dan
gejaagd! Ik
chep er echt
en Hepp en
voetbalwed-
llega's Greij-
len het dan
hadden ge-
waarop wij
ruchtig ken-
onnen, hiep
s van Hepp
irtikelen van
eigend grom-
voor Assen,
Ik geloof er

men op het
tanden aan-
kan het ge-
en je tegen-
je krijgt, die
e: Indien de
n onder de
st kan even-
or, deputaat
ant gestelde
ng voor can-
oor alle die-
woordt: Men
n kring zijn,
rgen, dat er
prof. Gros-
van het on-
alles draait
us een begin
ing leven be-
dan ook zijn
cheuring zul-
k het onder-
en hun lin-
orden niet de
r de schare,
igsche kinde-
t vele andere
zijn alle wel
evenwel niet
ontgaan. Men
pen en heeft
1 man spelen
U ook in de
het punt in

kwestie laat liggen, b.v. de termen van gesproken
vonnissen, en er maar wat om heendraait. Denk niet,
dat de sport dit euvel kan helpen cureeren. Het komt
ook daar voor en men noemt het: buiten spel staan!
Kortom, ook bij de sportbeoefening is er aanhoudend
het acute gevaar van overtreding der spelregels, het-
geen men daar dan met strafschoepen tekeer tracht
te gaan, en waarom zelfs bij ernstige vergripen spe-
lers uit het veld worden gezonden. Het zal de Schep
wel teleurstellen te vernemen, dat men in de sport
evengoed zijn schorsingen kent als in de kerk. Het
was in het jaar 1944, dat één mijner vrienden, vroe-
ger ook als medewerker aan „De Reformatie" ver-
bonden, in een briefwisseling met mij over de schok-
kende kerkelijke gebeurtenissen, een in dat jaar ge-
schorsten voetballer, die van oneerlijk spel werd ver-
dacht en die in zijn schorsing had berust, ten voor-
beeld stelde aan den zich tegen zijn schorsing ver-
zettenden K. S. Het was dus in 1944 reeds zoo ge-
steld, dat de sport bij den kerkstrijd werd betrokken:
een geschorste voetballer en een geschorste professor
in de theologie en dienaar van het heilige Evangelie,
samen vormden zij een duo ter vergelijking. Bien
étonnés de se trouver ensemble! Schorsing hier en
schorsing ginds. Waarmee maar wil gezegd zijn, dat
de ellende van de kerk ook de ellende van de sport
kan zijn, zoodat er naar ik meen alle aanleiding voor
is, de Schep de illusie te benemen, als zou de sport
aan de kerk eenige redding kunnen aanbrengen in
haar moeilijkheden.

Tenslotte zou ik dezen geachten redacteur nog één
enkele vraag willen stellen, in de hoop, dat hij deze
niet al te ondeugend zal vinden: Wanneer gij van
oordeel zijt, dat mits maar behoorlijk en natuurlijk
met mate in de afgelopen vijftien jaren sport was
beoefend door onze theologen, we dan voor heel wat
kerkelijke narigheid bewaard zouden zijn gebleven,
moet ik daaruit afleiden, dat heel die kerkelijke po-
lemiek vóór en na 1936, met die brochurenreeks „Drei-
gende Deformatie", plus al die bemoeiingen met deze
zaak van de Synode Amsterdam 1936, Sneek-Utrecht
1939/1942 met die van Utrecht en Zwolle in latere
jaren, gevoegd bij die leeruitspraken van 1942, in-
clusief daarbij behoorend Prae-Advies en Toelichting,
tesamen met die Verklaring van zestien punten, dit
alles vervangen door de Vervangingsformule, boven-
dien al die kerkelijke processen met hun ellendigen
nasleep, wel beschouwd toch niet anders zijn geweest
dan de miserabele producten van..... te stijve spie-
ren en te weinig lichaamsbeweging? Wanneer de za-
ken er zoo voorstaan, dan behoeven we m.i. geen
Samenspreking, geen mental-training voor de weder-
zijdsche deputaten, maar muscle-training. Me dunkt,
dan zwieren we ons aan ringen of rekstok wel uit
onze kerkelijke moeilijkheden. Ik moet eerlijk beken-
nen aan deze mogelijkheid nog niet te hebben ge-
dacht. Wij moeten evenwel ons oordeel over onze ker-
kelijke wegen in het verleden, zoowel als over die,
welke naar de toekomst kunnen leiden, zuiver en
onvermengd houden.

Daarom houd ik het voorloopig nog maar bij de
deugdelijkheid eener Samenspreking, mits maar een
deugdelijke Samenspreking. Over de mogelijkheden en
varianties, die daarbij zooal naar voren komen, hoop ik
een volgend maal het een en ander op te merken.

P. GROEN.

ONWAARHEID SPREKEN.

De Heer H. D. van Wijk te Assen meent, dat ik in
mijn naschrift bij het stuk van den Heer A. N. G.
Bruynis in „De Reformatie" van 30 Aug. j.l. de zaak
van het noot, in geen enkel geval, en onder geene
omstandigheden, onwaarheid mogen spreken, te een-
voudig heb voorgesteld. Hij wijst dan op allerlei in-
derdaad moeilijke gevallen in den bezettingstijd, en
schrijft dan o.m.: „Er waren gevallen" — n.l. van
eene ondervraging bij een S.D.-verhoor — „waarin
elk spreken dat niet een royale leugen was den vij-
and de waarheid leerde kennen, en zoo schade deed
aan de zaak van ons vaderland en van de christelijke
actie in den bezettingstijd. Om maar enkele voorbeel-
den te noemen: Wat moet ik zeggen als mij gevraagd
wordt of ik illegaal werk heb gedaan, of ik omtrent
de onderwerpen van mijn verhoor iets heb verzwegen,
of mijn Vader met mijn illegale bezigheden op
de hoogte was, of ik met mij geconfronteerde mede-
gevangenen ken (elk gebleken nieuw contact ver-
zwaart diens oordeel), of N. N. ook iets te maken
heeft met „Trouw", of ik contact had met „terroris-
ten"..... Dit zijn gevallen waarin elke verklaring,
behalve pertinente ontkennning (in strijd met de waar-
heid) mij en/of anderen in groot gevaar brengt.....
Vlak daarnaast liggen gevallen waarin men na een
bevestigend antwoord conform de waarheid op de
vraag of men van een bepaalde zaak afweet onmiddel-
lijk de eis zou te horen krijgen er dan alles van te
vertellen, wat men zou, moeten weigeren, waarmee
men zich verschrikkelijke mishandelingen op de hals
haalde, waarvan maar weinigen van te voren wisten
dat zij ze zouden kunnen doorstaan". Hij wijst dan
ook nog op mogelijke gevallen bij roover-overvallen.
Niemand zal kunnen ontkennen, dat dit zeer ern-
stige en moeilijke gevallen waren en kunnen zijn.
Daarvan wist ik ook wel af. Maar nochtans was en

is en blijft mijne meening, dat het aan niemand ooit
onder welke omstandigheden ook van Godswege ge-
oorloofd is onwaarheid te spreken. Het gaat er na-
tuurlijk niet om, wat ik zelf zou doen in een eventue-
el geval. Want wij zijn helaas, allen groote zondaars,
diep verdorven, die, als God ons niet elk oogenblik
behoedt, tot allerlei droeve zonden kunnen komen,
ook al weten we, dat dit of dat niet mag, of wel
moet. Maar het gaat er hier alleen maar over, wat
in dezen van Godswege geoorloofd is, of Hij ooit, in
eenig geval, onder bepaalde omstandigheden, veroor-
looft, onwaarheid te spreken.

En dat nu is naar mijne meening het geval niet.
Wijst men op de Egyptische vroedvrouwen als
voorbeeld, Ex. 1:19—20, dan vergeet men, dat er
niet staat, dat God haar goed deed om haar on-
waarheid spreken, en niet ondanks zulk doen,
doch omdat zij Hem vreesden en dus die kindertjes
niet doodden. Ook zegt de Heilige Schrift ons nergens,
dat God het leugenwoord van Rachab goed-
keurde, hoewel Hij wel haar verbergen der verspie-
ders zegende, Joz. 2. Als God Samuel zegt, een kalf
van de runderen te nemen en te moeten zeggen: Ik
ben gekomen om den Heere offerande te doen, I Sam.
16:3, toen hij David te Bethlehem tot koning moest
zalven, is dan geene onwaarheid, maar slechts een
deel der waarheid, waarbij een ander deel verzwegen
wordt. Wijst men op het verbod van doodslag, en
daartegenover op oorlog en noodgevalen van zelf-
verweer, dan vergeet men, dat God geen absoluut
verbod van doodslag heeft gegeven. Hij heeft ook
Gen. 9:6 verordend, en bij Israël ingezet, dat wie
een eigenlijke doodslager was, zekerlijk gedood moest
worden, Num. 35:16—21, en aan dit volk bevelen
de Kanaänieten uit te roeien, Num. 7:1—2, en aan
Saul om Amalek te verdelgen, I Sam. 15:3, etc. Dat
verbod is dus niet volstrekt; daarbij gelden beper-
kingen, omstandigheden, die in elk geval nader over-
wogen moeten worden en in rekening gebracht. Maar
waar staat in de Heilige Schrift eenige dergelijke be-
perking of bepaling ten aanzien van het 9e gebod?
Daarbij is er nog verschil tusschen doodslag en on-
waarheid spreken. God is de Eigenaar van alles, en
kan dus het leven van dien of dien ook terugnemen,
wanneer Hij het wil, ook door oorlog, ook bij zelfver-
weer van een ander. Dooden op zichzelf is geene zonde.
Dat hangt van de omstandigheden af. Onwaarheid
spreken is in zichzelf wel zonde. Dat is een werk
des duivels, die de vader der leugen is, Joh. 8:44.
God is echter de waarheid, Deut. 32:4, in Hem is
geene duisternis, I Joh. 1:5, dus ook geen leugen,
en die nog in Openb. 21:8 laat waarschuwen, dat
ook „al de leugenaars" hun deel zal zijn in den pool
die brandt van vuur en zwavel. Het is eigenaardig,
dat juist bij dit woord staat: allen, dat niet bij de te-
voren genoemde zondaars gebedigd wordt.

God gebruikt wel het leugenspreken van schepse-
len tot volvoering van Zijn raad, I Kon. 22:19—23.
Maar dat is geheel iets anders. Dan zondigt de
leugenspreker, al gebruikt God zijne zonde voor Zijn
werk. Dan keurt Hij daarmede die leugen niet goed.
Maar wanneer ooit in eenig geval of onder welke om-
standigheid ook van Godswege onwaarheid mocht
gesproken worden, dan zou in dat geval de zonde van
die onwaarheid ophouden zonde te zijn. En dat kan
niet. God kan nooit eenige zonde goedkeuren. Hij
mag ook de zonde gebruiken, maar dat is nog geen
goedkeuren. Zonde blijft altoos zonde. En dus blijft
onwaarheid-spreken ook altoos zonde, en dus steeds,
in elk geval, onder alle omstandigheden, door God
verboden.

Dat kan moeilijke, zeer moeilijke, gevallen mee-
brengen. De Heer van Wijk noemde enkele gevallen
ten voorbeeld. En hoe dan? Dan, zooals ik schreef,
niet de waarheid zeggen, wanneer dat om eenige recht-
matige reden niet kan, niet mag van Godswege. Maar
ook nimmer onwaarheid gesproken. En als er dan ook
niet, bij gebod tot God, gelegenheid is om door eenig
woord of werk de aandacht af te leiden en zoo uit
de moeilijkheid vrij te komen, wat dan? Dan zwijgen.
En als men dan vreeselijk gemarteld wordt, schier,
of zelfs geheel, doodgeslagen, op verschrikkelijke wijze
doodgemaakt? Dat ondergaan. Dan moet ook het
geloof uitkomen: Geen ding geschiedt er ooit gewis-
ser, dan het hoog bevel van 's Heeren mond, Ps. 33.
Ook de haren uws hoofds zijn alle geteld, zeide onze
Heiland, Matth. 10:30. Is soms het aardse leven
het hoogste dat wij bezitten, en dat wij voor geen
prijs mogen opgeven, en waarvoor wij ons wel enige
zonde, b.v. de zonde van onwaarheid-spreken, mogen
veroorloven? Stond het dan feitelijk anders met de
christelijke martelaren, die enkel omdat zij geen kor-
reltje wierook voor de keizers en hun standbeelden
in het vuur wilden werpen en branden, ook de schrik-
kelijkste martelingen, en metterdaad ook den dood,
hebben moeten ondergaan?

Zie, onze hope moet niet zijn op dit aardse leven
als het hoogste. En wij moeten metterdaad ook in
geloof en geloofsbeoefening vasthouden, elk oogen-
blik, bij alles: Geen ding geschiedt er ooit gewisser,
dan 't hoog bevel uit 's Heeren mond. Zal er een
kwaad in de stad zijn, dat de Heere niet doet? Amos
3:6. Dan komt het aan op praktische, daadwerke-
lijke beoefening van het geloof, en van de waarheden,
waarvan wij soms zoo luide en blij kunnen zingen.

5 Sept. '47.

S. GREIJLDANUS.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

RECTIFICATIE.

Hooggeachte Redactie,

Zeer tot mijn leedwezen staat mijn naam in Uw
blad van 16 Augustus j.l. vermeld in verband met
de onderteekening van den brief, welke de heer A.
Miedema tot Uw hoofdredacteur richtte en welke door
dezen behandeld werd onder het hoofd „Praten of eerst
schrijven".

De gang van zaken was de volgende: Op de Pinkster-
conferentie van het „Contact" van protestantsch-christe-
lijke auteurs liet de heer Miedema mij het concept van
den brief lezen, waarmede ik aanvankelijk, d.w.z. na op-
pervlaaktige kennismaking mijn instemming betuigde.
Eenige dagen later ontving ik den brief ter onderteekening
doch besloot na aandachtige lezing niet hiertoe over te
gaan, daar ik mij in het geheel genomen niet met de strek-
king kon vereenigen. Dit deelde ik schriftelijk mede in een
briefje aan degene, die na mij om onderteekening had
verzocht.

De heer Miedema had echter, ongeduldig geworden,
reeds een doorslag aan Uw hoofdredacteur verzonden, met
vermelding van de namen van diegenen, aan wien de
brief ter onderteekening was voorgelegd. Toen de hand-
teekeningen binnen waren (de mijne onthak, terwijl er
nog twee, niet eerder genoemde bijgekomen waren) heeft
de heer Miedema deze aan Uw hoofdredacteur doorge-
zonden.

De door mij betreunde gang van zaken komt dus ge-
deeltelijk op rekening van den inzender, die niet op de
gewijzigde onderteekening gewezen heeft, anderdeels is zij
een gevolg van de nalatigheid van Uw hoofdredacteur,
die opgegeven namen en geplaatste handteekeningen niet
heeft vergeleken.

Met veel dank voor de eventueel geschonken mogelijk-
heid tot rectificatie.

Hoogachtend,

P. A. HEKSTRA.

Adres: van Lawick van Pabststraat 29, Arnhem.

Naschrift: De heer P. A. Hekstra vroeg om op-
neming van bovenstaande. Hierin ligt zekere moeilijkheid,
omdat Prof. Schilder nu geen nadere toelichting, even-
tueel correctie, geven kan, en ik van deze zaak onkundig
ben. Overigens spreekt de heer Hekstra hier wel van ge-
deeltelijke schuld bij bedoelden Inzender en den Hoofd-
redacteur van ons blad. Maar de allereerste schuld ligt
toch bij hem zelf met zijne betuiging van instemming
in het eerst. In elk geval doet de heer Hekstra nu weten,
dat hij het stuk van den heer Miedema niet mede voor
zijne rekening neemt.

9 Sept. '47.

S. GREIJLDANUS.

HET BOEK VAN DE WEEK

PROF. SCHILDERS' CATECHISMUS-TOELICHTING.

Op mooi papier in helderen druk verscheen de
eerste aflevering der toelichting op den Heidelberg-
schen Catechismus door prof. Schilder, waarnaar
reeds eenigen tijd werd uitgezien. Het eerste deel van
dit werk, reeds eerder verschenen, „is voor dezen
nieuwen druk in (zijn) geheel nagezien en gecorri-
geerd". Oorspronkelijk was dit werk op ongeveer tien
deelen aangelegd. Nu kan het te verwachten aantal
deelen niet genoemd worden. Zeven jaren liggen er
tusschen den aanvang der onderbreking en deze her-
vatting, dat is een tijd die voor arbeidsverrichting
van groot gewicht is. Maar nu is deze arbeid dan
weer ter hand gevat en wordt hij voortgezet.

Behoede de Heere den Auteur en sterke Hij hem
tot de voltooiing.

Met deze aankondiging, die met eene opwekking
tot aanschaffing gepaard ga, worde thans volstaan.
Het voornemen is, elke twee maanden eene aflevering
te doen verschijnen van denzelfden omvang als deze
eerste, n.l. van 64 bladzijden. Elke aflevering kost
f 1.75.

8 Sept. '47.

S. GREIJLDANUS.

KORTE BERICHTEN

— PUZZLE EVANGELISATIE CONGRES. Wie van de
deelnemers aan het diner heeft nog een mes, lepel of
vork in bezit, welke geen eigendom is? Er ontbreken n.l.
nog enkele stuks.

Met de meeste klem verzoeken wij hen die hierover
beschikken deze omgaand aan onderstaand adres te ver-
zenden.

Als commissie zal 't ons een eer zijn de vermiste stuk-
ken weer daar te bezorgen waar ze geleend zijn.

De secretaris der regeringscommissie:

H. v. d. WOPP, Kerkstraat A 154, Hattem.